

Nro. 44.

A' FELS. CSASZAR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indult Bétsből Kedden Junius 1-55 napján 1813-dik
[esztendőben.

B é t s.

Ma reggel, hat órakor Felséges Urunk Laxen-
burgból Cseh Országba, Gitsini uradalmába úta-
zott, a' külső dolgokra ügyelő ministerje Gróf
Metternich Eő Excellentiája, Feldmarsal Laj-
tinant *Duka*, és *Kutschera* Generál Adjutánsa
által kísértetve.

A' Frantzia Monitörnek 24-dik Májusi darab-
jában illy megjegyzésre méltó dolog olvastatik:
— *Napoleon* Császár, úgymond, azt javasolly,
hogy Prágában egy békességre szóló Congres-
sus tartasson, melyre *Frantzia Ország*' részé-
ről Frantzia Orzági, Dániai, Spanyol Ki-
rályi, északi Amerikai, és minden szövetség

U u

ges Fejedelmi meg hatalmazott követek jelen-
nyenek meg. *Az ellenkező részről* az Orosz Bi-
rodalom, Anglia, Prussia, és a' Spanyol Or-
szági Insurgensek és minden velek szövetséges
Fejedelmek meghatalmazott követeket küldjenek,
's a' hosszas békekészek fundamentom köveit
tegyék le.

Továbbá így szól a' Fr. Monitör: Hogyha,
úgymond, ezen békekészekben Anglia részesülni
nem akarna; még is mindazáltal küldjenek az
egymással hadakozó Fejedelmek, és szövetséges
társaik Prágába meg hatalmazott követeket, és
igyekezzenek a' száraz Európában a' békekészeket
helyre állítani; 's azoközben pedig legyen feje-
verszűnés.

A' múlt őszől fogva egy olly Laplandiai ifjú
múlat itten, és mutattya magát az ötlet látni kí-
vánóknak fizetésért, kinek egész teste hasonló
a' fehér patyolathoz, ábrázatja piros színel ele-
gyes fejeárségű, szeme 's szemöldöke is fehér, fe-
jén lévő kurta haja is hasonló, és mint a' sze-
retseneké göndör, 's hasonló a' legfejérebbe birka
gyapjúhoz. Nappal semmit sem lát, hanem csak
esteli hajnalkor és gyergya világnál. Már ilyen-
kor megvidül, friss, danol, füttyöl és tántrol.
Teste állása igen szép, középszerű magasságú,
déréka kartsú, tzombos de nem vastag, lába szá-
rai egyenesek, kezei testéhez vannak mérve;
egy szóval a' természetnek valóságos remek mu-
kája. Azok a' kik őtet látták, fehér szeretseny-
nek nevezik.

Ennek a' Lapplandiai termésnek itten előszámlált természeti tulajdonságait, tsakély értelmem szerént, hazája fekvéséből, levegőjéből és élete módjából meg magyarázom *Lapplandia* az északi Európának jeges tengerre fekvő igen nagy, de hideg, terméketlen és sivatag része, melly három részre van fel osztva, úgymint Dániai, Svétziai, és Orosz Lapplandiára. Napkeletre és délre fekvő részeinek lakosi egy kevésbé barnák, de a' jeges tengerre fekvő részének lakosi igen fehérek. Kétség kívül ebből való az itt mólátó ifjú. Mivel a' föld tengelyének tsútsatlan végén laknak, sem nyáron, sem télen nem láthattják a' napfényt, és egy 's két óránál tovább a' nap nem hosszabb, következésképpen e' miatt nem szenyvedhetik a' nap' világát. Nyelvek, a' mint ama Jézus rendéből való, de már meg hőt tudós pap *Sajnovics Jánosa* Laplandusokról írt, és Nagy-Szombatban, 1770-ik esztendőben kinyomtatott tudós munkájában meg írta, hasonló a' Magyar nyelvhez, noha ez a' két nemzet egymás nyelvét nem érti.

Két itt tartózkodó levegői-hajós mesterek, úgymint Maenner és Kraskovics, mind ketten graduált orvos Doktorok, és Austriai Birodalomból való, tegnapslótt szép próbáját adták a' magok tanúlt mesterségeknak, a' midőn este felé, hat és hét óra közt, a' práterben számos nézőknek szemek láttára a' magok hajójokba békültek, 's három ágyú lövés után, szép tsendzsen a' levegőégbe felemelkedvén két mértföldnyi magasságra fel repültek, és leg kissebb változást sem szenvedtek útazásokban. Hogy mesterségeket jól értik, abból lehet kihúzni, hogy a' levegőben vólt

hajókat szabad tettések szerént tudták igazgani, és a' millyen tsendességgel fel emelkedtek, ugyan olyan tsendességgel szállottak le a' levegőből a' föld színére, a' duván túl, a' tábori hi-
dak közt való szigetben.

Frantzia Birodalom.

A' hádi dolgokra ügyelő Frantzia ministernek a' Feltrei hertzegnek parantsolatjára, Antwerpiában, Vliessingcaben, és a' Cadsandi szigetben, e' folyó Majus 2-ik napján nyert győzedelemnek emlékezetére 100 ágyú lövések tétettek. Ezen hólnap 23 ikán minden Frantzia Birodalombeli templomokban Te Deum laudamus fog tartani azon győzedelemnek meghálálására. — A' külső dolgokra ügyelő Fr. Minister a' Bassanoi hertzeg Majus 12-ik napját követett éjjel Párisból elútafván *Napoleon* Császár ármádiájához ment.

A' Lützeni dühös verekedésben elesett Istriai hertzeg Bassieres Marsal özvegyének következő vigasztaló levelet küldött *Napoleon* Császár, Majus 6-ik napján Colditzi fő hadi szállásáról: „*Kedves menyem Asszony!* A' Kigyelmed férje a' ditsősség mezején meg holt; az a' kár, mellyet Kigyelmed és kedves gyermekei szenvednek, kétségkívül igen nagy, de sokkal többet vesztek én ő benne. A' leg szebb halálal, és minden fájdalom nélkül holt meg az Istriai hertzeg; minden makula nélkül való hírt hagyott maga után; ennél szebb örökséget nem hagyhattott volna gyermekeinek. — Mindenkor számot tarthat Kigyelmed az én oltalmazásomra, még azt a' jó hajlandóságot is örökségül fogják ezek venni, mellyel édes attyok eránt viseltettem. Elegendő okot találhat Kigyelmed mind ezekben

bánatjának megenyhítésére, ne is kételkedjen az én maga eránt való jó indúlatomról. Mivel ennek a' levélnek egyéb tzielja nintsen, kérni fogom az Istent, hogy Kigyelmedet a' maga szent óltalmába vegye.

Napoleon.

Német Ország.

Melly nagy inségre jutottak légyen azok a' Német Országi tartományok, a' mellyeken a' két ellenséges ármádia táborozik, avagy tsak által marsirozik, egy Szakszoniai Május 11 ik napján költ tudósításból szívbeli fájdalommal keil olvasnunk. Most már minekutánna a' Torgaui erősség a' Moskwai Hertzegnek (Nej Marsalnak) által adattatott vólna, ott is szabados által menetele lehet a' Frantziáknak az Albis folyóvízen. A' Wittembergai lakosok felette sok nyomorúságot szenvedtek. Az oda való universitásbeli tanítók és tanulók leg alább az idén tsendességben nem lehetnek, de az egész vidék el lévén pusztítva a' nagy szükség miatt sem élhetnek. Arra való nézve a' Drézdai fő Consistorium közönséges rendelése szerént mind a' Tanítóknak, mind a' Tanulóknak meg engedtetett, hogy azok, a' kiknek Wittembergában tanítani 's tanulni szabad vólt, a' Lipsiai Vniversitásba által mehessenek, ott tanításokat, 's tanulásokat folytathassák, különösen, hogy azok a' tanulók, a' kik a' Lipsiai Professorokat halgatni akarják, és megmutathatták azt, hogy a' Wittenbergai fő oskolában a' matriculában való bé íratásnak díjját meg fizették. Lipsiában semmit sem tartoznak fizetni, sem ezért, sem a' tanításért, sőt hogy azon stipendiumot, mellyet Witténbergában vettek, Lipsiában is megtarthassák. (Az illy stipendium, vagy

beneficium, az az jótétemény vagy kész pénzből vagy szabad asztalból álló, és töbnyire két három esztendőig élhet vele a' tanuló ifjú, három esztendőre lévén az akadémiái cursus vagy tanulás meg határozatva).

A' Wittenbergai Professoroknak hirtelen leendő felégellésekre 2000 tallért osztatott felkötők a' Drézdai egyházi Tanács, sőt azt is megígérte nékiük, hogy a' katonaság' kvártélyozása miatt szenvedett károkat ki fogja pótoltatni. — Az úgy nevezett *Augusteum*, tudniillik az Univerzitásnak az az épületje, melyben *Luther Márton*, volt Sz. Agoston szerzetén lévő pap, 1517-ik esztendőben a' Reformátziót elkezdette, katonaispotályra, a' várbeli templom pedig, melyben *Luther Márton*, és *Melanchton Filep* halmvaik nyúgosznak, és a' melly 1808-ik esztendőben nagy költséggel újonnan építetett vala, széna's gabona magazinumra fordították. A' városnak 2-ik Aprilisi ágyúztatása alatt, midőn *D. Nitsch* Generális Superintendens a' városi fő templomban prédikállott volna, arra több tüzes granatok hullottak. — Wittenberg környéke úgy el van pusztítva, hogy azon egy zöldellő fát, bokrot, füves mezőt, és vetés földet sem lehet látni. De nemcsak ezen város környéke, hanem Szakszonia Országnak más vidékei is sok mértföldekre, a' mellyeken tudniillik a' hátráló Orosz seregek által mentek, pusztákká tétettek; töbnyire minden falukból kiköltöztek a' lakosok, minden marhájoktól, tyúkjaiktól, galambjaiktól megfosztattak, őszi 's tavaszi vetéseik vagy öszve tapodtattak, vagy a' lovakkal leéttettek, sok ezer haldszántó föld, a' vetni való mag, és vonó marhanem léte miatt, műveletlen maradt.

A' 14-ik Majusi Lipsiai levelekből ezeket olvassuk: A' mi városunk vidékén fekvő faluk, és mezők gyászos színbe öltöztek. A' verekedés mezején három szegletű földön, Lipsia, Lützen, és Zwenkau közt minden el van pusztítva, sok faluhelységekben egy ház, egy négylábú, egy barom, egy szárnyas állat sem találhatik, minden megégett, 's elpusztult. Vólt javaiknak töredékei könyves szemekkel állanak a' szerentsétlen lakosok, és hazafiaiknak a' Lipsiai lakosoknak jótévőségekben bizakodnak, a' kik töbniye a' szegény sebbe esett katonákkal bajoskodnak, orvosok, kézi orvosok, gyógyító szerek, sebre való ó vásznak, és eleségek küidetnek a' verekedés helyére, a' sebes és vérekben fetrengő katonáknak tsak látása is szívbeli keserúséget okoz. A' verekedés helyén maradt sebesek, kik között sokan harmad napig éhséget szomjúságot, és sok fájdalmat szenvedtek, mez vallyák, hogy a' Lipsiai lakosoknak jótévő segedelmek nélkül mindnyájoknak el kellett volna veszni. A' meghóltak százanként temették az ásott gödrökbe. A' megsebesítetteknek és meghóltaknak számát 34000-re könnyen lehet tenni. Az a' gázló tó, melly a' Frantzia hadi seregeknek jobb szárnyát fedette, úgy meg vólt holt testel tömve, hogy azon mind a' gyalogság, mind a' lovasság mint valamelly tsinált hídon által mehetett.

Renusi Szövetség.

A' Wesszfáliai Király *Yéromos Napoleon* a' már el enyészett Májusnak 10-ik napján következő írást küldött az Országban lévő Püspökökhöz: *Püspök Uram!* Azok a' szerentsétlenégek, mellyeket egy durvá ország levegője, az

időjárásnak rendkívül való kegyetlensége, és egy szövetséges Hatalmasságnak hívségtelensége okoztak vala, útat nyitottak az ellenségnek a Német Országba való békjüvetelre, és a' mi országunkba való bényomulásra. — A' Császár, a' mi Felső-gés Bátyánk hadi seregei előtt meg jelenvén, az ő zászlói a' Lützeni síkságon győzedelmet vettek, melly valamint az ő vitéz lelke, úgy hadi népe eránt való hívségben meg maradt.

Újokban megfenyítette az Isten az északi népeknek kevélységeket, és a' hívségtelen frigyesnek elárulását. Arra való nézve kötelességünk azt kívánnya, hogy a' Mindenhatónak hálákat adjunk, és a' mi Felső-gés Bátyánknak óltalmába való vételéért, és országunknak adandó állandó békességért, alázatossan esedezzünk.

E' szerént azt akarom Püspök Uram, hogy ezen írásom' vétele után való vasárnapon, a' Kigyelmed és minden osztálybeli anya templomokban közönséges imádságok tartassanak, az órára nézve Kigyelmed a' polgári előjárókkal egyezzen meg, a' kik a' közönséges könyörgésre meg szoktak jelenni, egyszersmind olly rendeléseket tétessen, hogy a' következő vasárnapon, minden megyéjebéli anya templomokban *Te Deum laudamus* (Téged Isten dítésünk) tartasson! — Mivel ezen írásomnak más tzielja nintsen, kérem az Istent, hogy Kigyelmedet Püspök Uram a' maga szent óltalmába vegye.

Svétzia.

A' Svétziai Korona hertzeg *Károly János* (völt Fr. Marsal Bernadotte) egyetlen egy fiának a' Südermanlandi hertzegnek társaságában *Gothenburgból* jöven, Majus 5-ik napjának estéjén

Helsingborgba érkezett. Minden azon kikötőhelyben lévő hajók öröm ágyú lövésekkel tisztelték meg Eő Kir. Hertzegségét, és az egész városkivilágosított. — Anglus Admirális *Morris*, és azon kikötőhelyben lévő Anglus hajóseregnek több tisztjei, Eő Kir. Hertzegsége udvarlására a városba bé mentek, és a' nevezett Admirálist vatsorára marasztotta a' Hertzeg. — A' következő napon, dél után Landsronában és Malmoebe utazott, Majus 8-ik napján pedig Carlsronába.

El ment é, és mikor ment el a' Svéciai Korona Hertzeg Pomeraniába, még nem bizonyos. Minden ezen tárgyról kiadatott Berlini tudósítások még eddig meg nem bizonyosodtak, sőt Prusszus Kir. Minister is, a' ki sok ideig várta Eő Kir. Hertzegségét Stralsundban, Majus 16-ik napján Berlinbe vissza ment.

Hadi Tudósítások.

A' Luzatziai határokról jött tudósítások szerint, a' Frantzia Császár fő hadi szállása Majus 23-ik napján Szakszonია határán *Görlitzben*, az Orosz Császáré Sziléziában *Lövenbergben* volt; az egyesült Orosz és Prusszus ármádia két marsúton hátrál Boroszló felé, az egyik Waldauból Bunzlaun által, a' másik Laubauból és Lövenbergből ugyan azon Sziléziái fő város felé.

A' 24-ik Májusi Boroszlói (Brezlaui) újság levelekben ellenkező dolgot olvasunk. Az ide való katona kórmányszék, úgymond, következő hivatal szerint való tudósítást adott ki azokról a' hadi dolgokról, mellyek Würschenben Bautzen mellett Majus 19-ik napján történtek. Az ellenségnek tudósításai néhány napoktól fog-

va abban megegyeztenek, hogy a' Fr. Generál *Lauriston* 12000 emberből álló *corpusa* *Lukaun* és *Hoyerswerdan* által a' mi jobb szárnyunk felé menni igyekezett, és hogy Marsal *Ney*, a' ki amattól egy napi járó földel hátrább volt, annak segítségére menyen. Arra való nézve elvégeztetett, hogy minnelőtte ez a' Marsal *Lauriston* Generálhoz érkezne, ezt az Orosz és Prusszus egyesült seregek megtámadják, megverjék. Orosz Generál *Barclai de Tolly*, a' kire ez a' fontos dolog volt bízva, Majus 19-ikén, dél után gyorsan *Königswartha* eleibe ment. Generál *York* pedig *Weiszigen* által marsirozott, hogy a' *Barclay* *corpusával* magát öszve kaptóshassa. Már *Königswartha* alatt az ellenségre bukkantak az Orosz hadi seregek, 's azon várost kemény, ellene álhatatlan erővel, bajonettákkal (a' puskák végein lévő három élű hegyet törökkel) elvették, hat ágyút elfoglaltak, 's az ellenséget hátra verték. — Azonközben Generál *York* is *Weiszig* mellett egy nagy ellenséges osztály seregre bukkant, avval megütközött, és csak a' verekedés alatt esett tudtára, hogy ez az ellenséges sereg a' Marsal *Ney* 3 osztály serege legyen, kit még több mértőldni messzeségre lenni gondolták. A' számokra nézve sokkal kevesebb Prusszus hadi seregek egész estig viaskodtak ezzel a' számos ellenséggel, és a' verekedés helyét nagy ótsósséggel megtartották, 's annál fogva a' *Lauriston* Generál *corpusa* egészen kiveretett a' mezőből. Ma reggel minnelőtte a' múlt éjjel hátrább vontat volna magát az ellenség, a' *York* és *Barclay* *corpusaik* is közelebb jutottak az egyesült *armádiához*. Ezen ne-

vezetes verekedésnek haszna ebben állott, hogy 1500 Frantziák fogságba estek, és az ellenségnek feltett tüzéjára hűjába valóvá tétetett.

A' Sléziai Királyi Kormányzék következő nyugtató levelet tétetett közönségsé, mellyet egy szemmellátó bizonyágtól vett a' 20- és 21-dik Majusi verekedésekről.

„Majus 20-ik napján, *úgymond*, az egyesült ármádiát, Május 20 és 21-iki tanyájáról ki nem mozdíthatta. E' napon reggeli 4. órakor kezdő dött el a' mi bal szárnyunkon a' verekedés nagy hévséggel. Az ellenség tsak tettetésképen támadott meg itten minket, a' mint a' következő is meg mutatta. Orosz Generál *Miloradovits*, a' kinek vezérlése alatt lévő könnyű seregeket Generál *Immanuel* vezérelte, a' Würtembergi Herceg alatt kommandirozta az Orosz ármádiának bal szárnyát. Később az ármádia derekára vonódott a' sebes viaskodás, a' hol keményen dolgozván az ártilléria, hátrább veretett az ellenség. Ekkor a' Generál *Lauriston* corpora megjelenvén, jobb szárnyunkat meg akarta kerülni, hanem *Barclaj de Tolly* Generáltól, a' ki Gotta mellett az ellenség szemén való tartására állítottatott vala ki, addig míg a' Generál *Kleist* corpora, és a' *Klux* 's *Röder* brigadájok az ellenségre hátúl rohantak, őket meg tartóztatták, 's kártáts tüzzelel nagyon vesztegették, 's végre hátrább is verték.

Ezeknek a' brigadáknek, az az, tsuportsergeknek elküldetések által a' *Krekwitzi* tetőkön állott Generál *Blücher* corpora meg gyengíttevéu az ellenség az alkalmatossággal élt, 's azt nagy erővel megtámadta, és e' miatt a' nevezett Generális kéntelen volt magát egy kevésse hátrább

vonni a' végre, hogy *York* Generállal egyesülhessen. Azonközben a' bal szárnyunk is előre nyomult, egyúthány ágyút el foglalt, és sok embert ejtett fogságra, 's annál fogva végünket elértük, a' mennyiben az ellenségnek jobb szárnyunk ellen való rohanását meg akadályoztattuk.

Ennek az ellenségre nézve igen gyilkos két napi verekedésnek, a' békövetkezett este vetett véget, és az egyesült ármádia, a' tsata mezőtől nem messze, *Weisenberg* mellett szép rendbeismét kiállott. Mi semmi ágyút nem veszítettünk el, és tsak azok estek közzülünk fogságra, a' kik néhez sebet vettek. Ellenben mind ágyút, mind embert sokat veszített az ellenség. A' *Würtembergi* seregektől egész battallion jött hozzánk által, és a' *Szászok* közzül egy osztály. Sem a' mi veszteségünket, sem az az ellenségét a' számra nézve meghatározni nem lehet; mindazáltal bizonyosan mondhattuk, hogy három annyit veszített az ellenség mint mi, több lévén mind ágyúnk, mind seregeink igen bátran viselvének magokat. — A' mi ármádiánk dereka és bal szárnya, a' melly az *Orosz* hadi seregnek színéből és leg jobb ártillériájából állott, épen nem volt a' tűzben, 's azoknak ereje fontosabb végre tartatott. *Költ Breslauban Május 23 ik napján 1813.*

A' *Drézdai* tudósítások azt tartják, hogy az egyesült *Orosz* 's *Prusezus* és *Frantzia* hadi seregek közt, *Május* 16 és 19 napjain történt verekedések igen véresek voltak, és hogy kívánképen azon hólnap' 20-ik napján *Bautzen* mellett esett verekedésben több ember veszett volna el, mint *Május* 2-ik napján a' *Lützeni* véres mezőn.

Azt hírelik, hogy az *Oroszok* azt javasolják a' *Prusszusoknak*, hogy éaessék fel *Berlint* és *Potsdámot*, 's az egész *Prusszai Országot* pusztítsák el, mint ók miveltek tavaly *Moszkva* városával 's annak egész vidékével 52 mértföld hosszúságra. Ezen tekintetből égették most fel az *Oroszok* a' *Misniai* kerületben *Bischowsverda* kis várost, melly *Drézdától* het mértföldre fekkütt vala.